

**П**ро видатних людей писати не так уже й просто. Що можна додати до того, що відомо широкому загалу? Хіба що нагадати основні життєві віхи та витягти на світ Божий спогади. Отут уже без допомоги Нобельського музею аж ніяк не обійтись. Бо ж село над озером, що дарувало світові таку особистість як Сергій Граховський, ревно береже кожну річ, що пов'язана з великим письменником – фото, листівки, листи і книги, занотовані спогади про славного земляка його сучасників – письменників Петра Красюка та Миколи Пшеничного, газетні публікації, а головне – тепло незабутньої зустрічі, шлях до якої тривав аж сімдесят літ.

На початку двадцятого століття у Ноблі проживала тітка майбутнього письменника. Тож, за волею долі, йому судилось народитися саме в цьому селі, хоча Граховські були родом з Могильовщини. Й коли розпочалась Перша світова війна, мати з малим Сергієм подалась на свою батьківщину.

“Мені і року не було, як почалась Перша імперіалістична війна. Мати разом із біженцями подалась на Схід, на свою батьківщину у містечко Глуцьк... Вечорами вона мені розповідала, що Нобель стоїть серед великого рибного озера, за лісами і болотами, і єдиний шлях туди від Пінська – пароплавом. От і все, що я знав про місце свого народження,” – писатиме у спогадах згодом Граховський.

У Глуську пройшли його дитинство та юність. Після закінчення школи, він працював на Бобруйському деревообробному комбінаті, а заодно й навчався на вечірньому робітничому факультеті. Потім було навчання в Мінському педагогічному інституті, праця педагога й торування журналістських стежок. Зазнав Сергій Граховський й лихої долі в'язня сталінських таборів. Термін його ув'язнення склав 19 безкінечно

# ВЕЛИКИЙ СИН СЛАВЕТНОГО НОБЛЯ

(До сторіччя Сергія Граховського)

Ім'я видатного білоруського письменника, автора шістдесяти поетичних та прозових книг, лауреата Республіканської премії імені Аркадія Кулешова та Державної премії імені Якуба Колоса, Заслуженого працівника культури Білорусі Сергія Івановича Граховського нерозривно пов'язане із Зарічненщиною. Бо ж саме в славетному Ноблі 25 вересня 1913 року запалилась його життєва зоря. “Вперше сине небо і казкове озеро я побачив в селі Нобель. Там колись гойдалась моя колиска, там я у своєму дитинстві почув і полюбив мову і пісні неньки-України”, – ці слова Сергія Івановича напише у своєму листі до земляків-ноблян на порозі свого вісімдесятиліття. Нині ж мистецькі кола України та Білорусі готуються до відзначення столітнього ювілею великого письменника.



На Глуській землі (Сергій Граховський - в центрі)

зустріч нарешті таки відбулась. Адже не раз і не двічі запрошували свого славного земляка на гостину нобельські педагоги та їх вихованці. Тож 5 вересня, об'єднавши спільні зусилля, поет-байкар Петро Красюк, редактор районної газети Микола Пацурківський, другий секретар райкому партії Григорій Конончук,

їхали миловидні дівчата з модними зачісками... Проходи заставлені пузатими сумками, сітками і целофановими мішками, напакованими пінськими гостинцями. Майже всі їдять морозиво і, як добрі знайомі, ведуть загальну розмову особливою українсько-білоруською мовою... Початок вересня, а сонце смалить, як

книжок приїхав із сусіднього району, щоб, як він сказав, “зустріти і зустрітись”. А я й не розраховував на таку увагу, коли повідомив, що днями збираюся в Нобель...

Нам відвели кімнату у шкільному інтернаті на самому березі озера. Під вікнами з очеретом і лепехою шепталися хвили, а далі, в легкому тумані зникав золотистий берег під останніми променями сонця. Десь там, з озера, виривалися два стрімких рукави, зливаючись у ріку Струмінь, в озеро впадала притока Прип'яті...

У своїх спогадах Петро Харитонович Красюк, який вже мав зустрічі з Граховським і у рідному Висоцьку, й в Мінську, теж чимало місця відводить тим нобельським побаченням. Як уважно ловили кожне слово Граховського його земляки, якими смачними видавалися страви, приготовлені руками мешканок шкільного інтернату! З яким шануванням поглядали старі й малі жителі Нобля на живого письменника, та ще й вихідця з їх села! Попри життєві незгоди, сталінські табори – він зберіг душевність, сердечне тепло, почуття гумору й синівську любов до життя та краю, де народився.

Й знову сторінки “Дороги в малоліття”, й подорож Граховського вересневим Ноблем.

“Ми йдемо з Красюком по довгій піщаній вулиці, обсаженій віковими, що й трьом не обняти, в'язами і осокорами. З віття, нахиленого над вулицею, на стежку падають великі переспілі груші та сливи... Вулиця все вище і вище. На самій верхівці, над обривом, біліють закурені стіни колишньої церкви...”

З приступки автобуса (може останній раз) роздивляюся на стишене вечірнє озеро, на вікові в'язи. Під ними, напевно, рятувалася від дощу моя мати і господар тієї хати, де я народився, – Михайло Чернякович. Дивлюся і мовчки прощаюся з першою своєю батьків-

довгих років. 1936 року був вперше заарештований, десятирічний термін покарання відбував на лісопідприємстві в Горьковській області. Після звільнення працював учителем російської мови та літератури в середній школі селища Уріччя Слущького району, але 1949 року був знову заарештований та засланий на довічний термін до Новосибірської області, де теж був учителем. Реабілітований 1955 року. У 1956-му повернувся до Мінська, був прийнятий до Спілки письменників Білорусі. У 1958 році вийшов збірник віршів Граховського "День народження". Його творчість позначилась двома десятками поетичних збірок. "Осині гнізда" удостоєні премії Аркадзя Кулішова. Чималий і прозовий доробок Сергія Івановича. Зокрема, за повісті "Зона мовчання" і "Такі сині сніги" - автор удостоєний Державної премії імені Якуба Колоса. Довгі роки Граховський мріяв відвідати свою батьківщину, свою колиску, свій Нобель. Влітку 1961 року йому це майже вдалось зробити. Пізньої ночі пароплавом із Пінська він таки дістався Нобля. Через мілководдя суденце здійснювало свій останній рейс, тож на світанку потрібно було відчалювати так і не побачивши рідних місць. Все що вдалось встигнути Граховському - це пройти нічним селом. В місцевому клубі грав гармоніст і танцювала молодь. Він постояв, подивився і відправився в свою каюту. Через 23 роки потому, у вересні 1984 року довгоочікувана

голова місцевого колгоспу Михайло Рожець, директор школи Микола Шкльода, а загалом - і весь Нобель - вітали Сергія Граховського на рідній землі. Тих розмов, побачень і гостин, що припали на два дні відвідин - було не злічити. Що відчував у ті часні миті великий письменник? Хіба краще нього міг ще хтось це розповісти? Тож гортаємо сторінки його книги "Так і було", де живуть спогади письменника про ту величну подію в його житті під заголовком "Дорога в малоліття".

"У вересні 1984 року прилетів у Пінськ. Пароплави у Нобель вже не ходили. На людній метушливій і гомінкій автостанції відшукав невеличкий, не першої молодості, посивілий від пилюки польських дорігпутівців автобусик на Нобель. У ньому

улітку...Ось і почалася Україна. Автобус загойдало по чорному гострому булижнику. Проїжджаємо села з такими знайомими з матусиних розповідей назвами - Невель, Локниця, Кутин...За поворотом, поміж густого верболозу і старих алей, аж різонуло очі червоне золото освітленого сонцем величезного озера. Воно широкою підковою, кілометрів на двадцять, охопило довгий вузький півострів. У озера і села одне ім'я - Нобель. А що воно означає, уже не відає ніхто.

Автобус розвернувся біля двоверхової колгоспної контори...Я вийшов останнім і несподівано потрапив у міцні обійми доброго приятеля, поета Петра Красюка. Відомий на Україні гуморист, автор багатьох

щиною, де з'явився на світ і яку одвідав аж через сімдесят літ."

На превеликий жаль, побувати ще раз у Ноблі Граховському більш не вдалось. Хоч отримував запрошення на зустрічі від земляків не раз. Натомість присилав коротенькі вітальні листівки. Востаннє таку звістку нобляни отримали в знак славного 900-літнього ювілею свого села, яке пишню святкувалось у 1998 році. Поважний вік та недуга не дозволили письменнику розділити радість величної події у Ноблі. Та до кожного присутнього на тих іменинах гостя долетіли його слова:

"Бажаю усім вам, мої близькі і рідні земляки, мужності, терпіння, віри в краще, світле завтра, а воно залежить від кожного з нас. Здоров'я вам, ладу у вашому домі, спокою душі вашій, щастя вам, дітям, внукам і правнукам вашим. Сергій Граховський".

Усе своє життя Сергій Іванович плідно працював. Його книги чималими тиражами видавались в Мінську, Москві, Києві. Він постійно підтримував зв'язок з українськими літераторами, зокрема - письменниками Рівненщини Миколою Пшеничним, Юрієм Березою, які працювали над перекладами його творів на українську мову.

У 2002 році, на порозі власного дев'яностоліття, письменника не стало. Він полишив нам багату творчу спадщину й усвідомлення того, що колискою цього великого таланту став польський Нобель.

Галина ГАВРИЛОВИЧ

